

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Svar på remiss av betänkandet Ombuds tillgång till vård- och omsorgsuppgifter och förenklad behörighetskontroll inom vården (SOU 2021:39)

Sammanfattning

Anhörigas Riksförbund vill framföra följande synpunkter:

- Vi är positiva till att anhöriga/"annan fysisk person" ges elektronisk tillgång till patientuppgifter enligt förslaget. Det förenklar och ökar trygghet och möjlighet till delaktighet.
- Vi har förståelse för de försiktighetsåtgärder som föreslås och anser att de förefaller rimliga. De måste dock grundas sig saklighet och kunskaper om anhörigas situation.
- Vi undrar hur vårdgivaren i praktiken ska kunna kontrollera att inte en och samma person har tillgång till många patienters uppgifter.
- Vi anser inte att det ska vara frivilligt för vårdgivarna att ge anhöriga/"annan fysisk person" tillgång till elektroniska patientuppgifter. Det ska ges i den utsträckning patienten/den närstående önskar och i samma omfattning som patienten/den närstående själv har. Detta ska tydligt anges i lagen.
- Även personer med tillfälligt eller varaktigt nedsatt beslutsförmåga måste få tillgång till det stöd en anhörig kan ge genom tillgång till elektroniska patientuppgifter.
- Även fortsättningsvis måste det vara möjligt att få tillgång till uppgifter från HOSP-register utan tillgång till person- eller samordningsnummer.

Elektronisk tillgång till personuppgifter

Anhörigas Riksförbund är positiva till att införa en bestämmelse i patientdatalagen, som gör det möjligt för "annan fysisk person", som sannolikt i stor utsträckning handlar om anhöriga, att få elektronisk tillgång till patientuppgifter och sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation. Detta förenklar och ökar tryggheten för personer, som av olika skäl saknar möjlighet att själva ta del av e-hälsotjänster, och deras anhöriga. Det ökar också deras möjligheter att vara delaktiga i vården. Vi tycker utredningen anger mycket goda argument för förslaget. Att kunna ta del av olika e-tjänster elektroniskt har redan blivit allt viktigare och kommer sannolikt att bli än viktigare i framtiden. Vi ser därför med tillfredsställelse på att den här möjligheten nu återinförs. Den har varit saknad av många under den tid det inte varit möjligt.

Vi förstår också de försiktighetsåtgärder som ändå byggs in för att säkerställa att det verkligen är patientens vilja att annan fysisk person/anhöriga ges tillgång till hens patientuppgifter och anser att de förefaller vara rimligt avvägda. Det är dock oerhört viktigt att rutiner och eventuella inskränkningar görs sakligt och opartiskt, och att det också bygger på kunskaper om anhörigas villkor och behov.

Vi kan förstå bakgrunden till att vårdgivaren ska kontrollera att inte en och samma person har elektronisk tillgång till för många patienters uppgifter. Vi undrar dock hur detta ska gå till i praktiken. Kommer det att finnas något samlat register över personer, som avses med annan fysisk person, med tillgång till elektroniska patientuppgifter? Annars har vårdgivarna väl bara tillgång till dessa uppgifter i sin egen organisation eller enhet.

Vi anser att det är mycket olyckligt att det är frivilligt för vårdgivarna att ge ombud/"annan fysisk person" tillgång till elektroniska patientuppgifter även om den närstående godkännt det. Bakgrunden till detta är lite svår att förstå. I utredningen talas det om att det därför inte ska medföra nya kostnader för vårdgivarna eller krav på it-struktur och informationssäkerhet. Det är oklart om frivilligheten främst är tänkt för de vårdgivare som inte heller för sina patienter har direktåtkomst elektroniskt. Ett minimikrav är att om det finns ett sådant system som ger patienterna möjlighet till direktåtkomst så kan det inte vara frivilligt att också ge möjligheten till ombud/"annan fysisk person" generellt, om den närstående godkännt det. Ombudet/"annan fysisk person" anser vi ska säkras tillgänglighet till samma uppgifter som den närstående/patienten har i den utsträckning denne godkännt det. Detta behöver göras tydligt i lagen. IT-utvecklingen och e-hälsotjänster går snabbt framåt och kommer sannolikt snart att omfattas av de flesta vårdgivare. De restriktioner och försiktighetsåtgärder som angivits, och förefaller rimliga, är ju på en individuell nivå.

Det är olyckligt att personer med tillfälligt eller varaktigt nedsatt beslutsförmåga inte omfattas av förslagen. De är ju, som utredningen påpekar, en grupp som kan ha särskilt stort behov av stöd och hjälp från en anhörig eller "annan fysisk person", som kan underlättas om denne får tillgång till vård- och omsorgsuppgifter. Vi anser att detta behöver lösas på ett godtagbart sätt. En lösning, men inte den enda, är att det kan skrivas in i en framtidsfullmakt. Det är ett sätt att i förväg klargöra vem man har förtroende för, vilket också bör kunna omfatta tillgång till elektroniska patientuppgifter. Eftersom alla inte kan förutsättas ha haft sådan framförhållning behöver det dock finnas möjligheter även för dem att få det stöd de behöver från någon anhörig. Det skulle också kunna underlätta för anhöriga i en situation när de åtagit sig att vårda, hjälpa eller stödja en närstående.

Tillgång till HOSP-registret

Utredningen anger att det kan vara berättigat att allmänheten, och därmed också anhöriga, ska kunna kontrollera att en person har legitimation. I dagsläget kan frågan ställas till Socialstyrelsen utan att person- eller samordningsnummer behöver anges. Det är dock en resurskrävande funktion. I stället

föreslår utredningen att frågan ska kunna ställas direkt i ett formulär på Socialstyrelsens hemsida och omedelbart få svar. Det förutsätts dock att man kan ange person- eller samordningsnummer. Detta är en uppgift som anhöriga oftast inte har. Det framgår inte om det ska vara möjligt att parallellt med den nya funktionen göra förfrågningar på samma sätt som idag. Vi ser det som viktigt att det också i framtiden ska gå för anhöriga och allmänheten att få del av uppgifter ur HOSP-registret även om en inte har tillgång till person- eller samordningsnummer. Det kan förstås vara så att flera personer har samma namn, där personnumret anger mer specifikt vem frågan avser. Om inte bättre lösningar finns kan i så fall svaret ändå bli att det finns en person med det namnet, men att utan personnummer eller samordningsnummer kan det inte garanteras att det är rätt person.

För Anhörigas Riksförbund

Ann-Marie Högberg
Förbundsordförande